

ՏԱՌԻԼՈՒԹՅՈՒՆ

Տէօրթ մահ իշխն թաթիլ իթտի-
րիմիշ օլան Հայրենիք, հէր նէ գատար
պիր պուշուգ այ տահայ միւստէթի
վար իտի իսէ տէ, մի մէմնունիյէ պէ-
եան իտէրիգ քի, թարափը հիւքիւմէ-
թի սէնիյէտէն ափվ վէ միւսաատէ
պուշուլարագ, պու չարչէմպիհ կիւ-
նիւ թէքորաքէն թապ ու նէշը իտիւմէ-
կէ պաշլամըշ տըր:

Պիր արաւըգ դազէթալար մուսմէ-
լէյի շէտիտէ պօրալարնա թէսատիւֆ
իթմէքտէ պուլունտուլար իսէ տէ,
ուսարըգ քի արթըգ պուստտն սօնրա
միւսաիտ հալալարլա քէնտի եօլլարը-
նա տէվամ իտէպիլմէքիք իգպալինէ
նայիլ օլուրլար:

—Պիր վազըթտան պէրու չըգմա-
մագտա օլան փոշ նամ դազէթա, պու
տէֆա, թարթիլ էֆէնտի թիւլեան ի-
տարէսի թաճընտա օլտուղու հալ-
տէ, եէնիտէն չըգմաեա, վէ նիւսիւ-
սի 30 ար փարաեա սաթըլմաեա պաշ-
լամըշ տըր:

Պիր միլլէթտէ զազէթալարն չօ-
ղալմաը թարազըգ վէ թէգատտիւմ
ալէամէթի տիւմէ օլուպ, վէ փոշ իսէ
պու տէֆա պիրտէ Արեւելեան սըֆա-
թը ալարագ չըգմըշ օլտուղունտան,
վէ ուսումա լըտմէթ իթմէքիլի վատ
իթմիշ պուլունտուղունտան, միլլ ու
միլլէթմէ միւֆիտ պէնտիւր տէրճ ի-
տէրէք, չօղարըն մէմնունիյէթիին
տալէթ իտէքէկի իւմիտի գալիտէն
տիր, իմաի, քէնտի վազիֆէմիլ իգ-
թիգաթնա, մուվաֆիքը լըյէթի լա-
եքըգէ նայիլիյէթիին արղու իտէրէք
թէպիրք իտէրէք:

—Իթալեա սէֆիրի տիւնքի կիւն պա-
պը Ալիեէ կէլէրէք, Ձաթը հազըթի
սատարալաի իլէ կէօրիւմիւշէր տիր:

—Պու քէրրէ քէշիտէ օլունան չը-
մէնտըֆէր բիւնաքօսունուն 600 պին
ֆըրանքըգ իքթաթիւնսին, թարիստէ
սարաֆանտան թուպիլինին օղու
գազանըշ աէնիլմէքտէ տիր:

—Մէճլիսի խասը վիւքէլա, բազար
իթէսի կիւնիւ փեմիլ բաշա հազըթի-
լէրինին գօնագլարընտա իճթիմա իթ-
միշ, վէ խարիճիեէ միւսթէշտը Ալէք-
ստտար էֆէնտի տալի հազըր օլտու-
ղու հալտէ, չըմէնտըֆէրէ տայիլ պա-
զը միւղէքէրէ օլունմուշ տուր:

—Մէքէթպի սանայի շալիլտանը
պտէզին իքի գըսմա թաքսիմ օլու-
նուպ, պուլարըն սիր գըսմը սէնէվի
իւճըթիլէ, տիկէր գըսմը տալի մէճ-
անէն ալընաճագ շալիլտանտան ի-
պտէթ օլաճագ իմիշ:

—Սարաֆը մէշուր գօնթ գաւան-
տօ 90 եաշընտա օլտուղու հալտէ պու-
քէրէ թարիստէ վէֆաթ իլլէմիշ տիր:
Միւսաիլէյհ, Սուլթան Մահմուտ
խան զէմանընտաքի նիշանը իթիլիսթ
իլէ, Մէճլիսի վէ Ալթիմա տէվլէթի-
նին Պրանսուա-թօղէֆ նըշանլարընը
հաթիլ իմիշ: Մուսաիլէյհին օղուլա-
րը, հալէա Տէր սաատէթտէ պանքէր-
իք իթմէքտէ տիրէր:

—Իլէյիլ քէսիլը մատէնինին սէ-
նէվի 40 պին լիւրա պէտէլ իլէ, պիր
գուճանեաեա իհալէ օլունաճագը
լա թիւրքիտէ եաղըլմըշ տըր:

—Իլիւմէթէ կէօրէ Բէթի իտաթիսի
գուճանեա զէմանընտան, եատիկեար
գաղըշ թիւլիւնէրի հէնուգ պիթիլէ
մէմիշ: Պուլար, թէմալի իլէ պիթիլի-
տիքտէն սօնրա, իտաթէյի մէքըրէրէ,
մաթլուպը վէճ իլէ թիւլիւն թէրթիպ
իտէքէք վէ ուսումա լըտմա վէ մէմ-

նուն իթմէքէ իհթիմամ օլունաճագ ի-
միշ:

—Իլլիւրտէն եաղըլտըղընա կէօրէ,
Գաւապա չըմէնտըֆէրի ի գէրինտէ
Մանիսա լըթաթիսի գուրպիլտէ, ի-
չինտէ իւշ երիւղտէն զիւստէ եօլու-
օլտն պիր գալթար, եօլտան չըգմըշ ի-
սէ տէ, հէլէ քի, նուֆուսա թէլէ-
ֆաթ օլմամըշ տըր:

—Պու քէրրէ պիր թարաֆը թիւրք-
մէ, վէ պիր թարաֆը իլլէնիճէ հու-
րուֆ իլէ օլմագ իւզըն, հէր վիւ-
եէթտէ օլտուղու կիպի, Ատանա վի-
լաեթի ճէլիլէսինտէ տալի Սէյհան
նամըլա պիր զազէթա գուհուր իթմիշ
օլտուղունտան, իքիւնի նիւսիւնսինտէ
տէրճ օլունան հալալտիս պէր վէճի
աթի նագլ օլունմուշ տուր:

Ատանանըն հալալար էօթէտէն պէ-
րու աղըր օլտուղու հալտէ, պիր գաշ
սէնէ տիր, տէրէքէ տէրէքէ լէթաֆէթ
քէսպ իթմէքէ պաշլատը, մէսէլա, կէ-
չէն սէնէնին հալալար, էվլէլէրի սէնէ-
տէն լաթիֆէ լէշտիլի կիպի, պու
սէնէ տալի մէվլէքա մախուս զանն
իտիլէն հալալ աղըրըղըն պաշլաճա
սէպէպէրի վէ ալէամէթլէրի կէօրիւ-
լէմէքէք, հիւքիւնիւ իճրա իտիպ
կիտիւօր, աճէպա պու հալիկէօրէյիլէր,
Ատանանըն հալալարէթապիթտան տէ-
յիլիտի մի տէյի զանն իտէր, եօգա
հազըգաթ իւզըն պիր միւսալէքէն մի
իլլէր, պիլէ գալըր իսէ, թապիթտան
էօլլէ պիր թէպէտտիլլէթ օլմաթը, իլ-
լա Ատանա սօգագ օրթալարընտա պի-
րիքիպ գալալ ֆէնա գօգուլու չամուր-
լա գալալըրըլա, մուլթագսմ գալալը
ըմլար եաղըլըլա, պէօլլէ օլտուղու
հալտէ հալալ նասըլ տէյիլիլլէսին,
պուլտան մատա, էթթաֆ չէհիտէ-
քի սիւրբիւնտիլիլլէր կիւղէ վէ նէ-
զաթէթ իսօ պաշլէլէր իլէ տալի շէն-
լէնտի վէ իքի երիւղէ հալալանըն եան
եանա կէչէմէտիլի վէ խալըն չամուր-
լարտան կիտէմէտիլի սօգագլար նիլա-
մա կիրտի, հալալըն սըգլէթի վէ մէմ-
լէքէթի մէվլէքա նասըլ թէպէտտիլլէ
իլլէտի իսէ, էհալինին իլլէ վէ սիմա-
սը տալի էօլլէքէ տէյիլիլլէքէ պաշլա-
տը, զիւրա երգ էյի օլմաթըգա, խալ-
ըն սիմալարընտա կէօրիւլէքէք իլլէկ,
քէնտի մէմլէքէթլէրինին թապիլի հա-
լալանըն տէրէքէսին պիր միլլան սա-
եղմագտա տըր:

Պուլարըն պէտանտէն մագսէտի-
միլ, ինանըն հալալթը հալալանըն նէ-
զաթէթ ու լէթաֆէթիլլէ հասըլ օլա-
ճաղըն պիլիպտէ, պու էսաթըն իլէ-
րուլէտիլլէսին իլլաթարտան իպարէթ
տիր, նէ հաճէթ, տահա կէչէն սէնէ
Ատանանըն էքէր մահէլլէրինտէ, վէ
խուսուսիլլէ հիւքիւմէթ տայիլէսի էթ-
րաֆընտա թէհամիլլէ օլունաճագ տէրէ-
քէտէր թէհամիլլէ, չարչը համամըլա
եէնի համամտան ճէրէեան իտէն չի-
քապը զոյթիլ մէթին քեարկիր լաղըմ
իլլէն ալընաթագ, նէհրէ ճէրէեան
իթիլիլլէսին, սըհէթը ուսումիլլէ-
քէք իլլէ չօգ մէնտաթ հասըլ օլտու:

Իլլէ պուլունտ տէլիլ կէսաթէրիլլէ
վէ պուլունտան պէօլլէ տալի տահա սա-
լիր մէնտաթլար կէօրմէքիլիլլէ
մէմուն օլուրլար:

—Խամալիլտէ միւսճէտտէտէն ինչա
օլունան Բուճ քիլիսինին քիւշաթը,
լէսմէն իճրա իթմէք իլլէն, մախուսէն,
իպարիլլէտէն տալէթ օլունան պիր լա-
հիպ, Ռէշթաթան կէլէն Ալթիլլէրի վա-
րօրուլա, մահէլլէ մէքըրէրէն կէլէ-
րէք, իսկէլէն չըգմաճագ սըրտա,
կէօրիւքէ, իւզըրինտէ: Խիլաթը նի-
ղամ պիր շէյ օլուպ օլմաթըղըն սիւալ

իլլէտիքտէ, խալըր ճէվապը վիրմիշ, վէ
էհալի տալի, իսէլէտէ, մէքուճու
իսթիլլէպալ իլլէմէք իլլէն պիրթմիշ ի-
քէն, կէօրիւքէ, լահիլլէ մէքու-
մուն իւզըրինի արաշլըրտըգտա, էն-
թարիսինին ալթընտան, գաշագ պիր
թաղըմ թիւլիւն չըգմաթը, խալըն
իսթիլլէպալ մուհիպ օլտուղունու,
մահէլլէտէն Գուրիէքէ եաղըլմըշտըր:

(Ն Է Վ Ի Յ Է)
Բրէնա Պիսմաթըն շէհրի 12 պին
թալէրտէն իպարէթ օլան մաաշընըն,
պու քէրրէ 15 պին թալէրէ պալիլ
օլունմաթը խուսուսունուն բարալմէն-
թօտան իսթիլլէ օլունաճագը զալէ-
թալարտա եաղըլմըշ տըր:

—Պրանսա էհալէթլէրինին թալիլ-
եէսի զըմնտա, Պրանսա ճիւմհու-
րու իլէ, Ալմանեա տէվլէթի պէյնին-
տէ, Պէրլինտէ ագտ օլունան մուգա-
վէլէնա մէնին թէրէքէմէսի տիր:

Պիրինի մատտէ—1871 մայիս 10
թարիլինտէ ագտ օլունան մուսհէ-
տէյի սուլհիեէ իգթիլլէպալնա, պէշ
միլլար թաղմիլլէթը հալալիլլէնին իւշ
միլլար թէսվիլլէ օլունմուշ վէ գու-
սուր իքի միլլարն տալի, 500 միլ-
եօն ֆրանքը թէտիլլէ օլունուպ, պիր
միլլեօն ֆրանք պագիլլէ օլտու-
ղունտան, Պրանսա հիւքիւմէթի տէօր-
տիւնիւ միլլարտան պագընէ գալան
պէշ էրիւ միլլեօն 1872 յուլիս 25
թարիլի մուգալլէլէնա մէն պիրին-
նի մատտէսին թէվիլլէպալ, վաթսի
օլուն 1871 տէն իլլա 1873 տէնսի մա-
յիսինին օնունա գատար թէսվիլլէ ի-
տէքէք տիր: Հէր պիր թէսվիլլէթ,
100 միլլեօն ֆրանքտան աշաղը օլմա-
եաճագ տըր: վէ թէսվիլլէթտան պիր
այ էվլէլ, Ալմանեա տէվլէթին խա-
պէր վիրիլլէքէք տիր: Մէքըրէր 1872
յուլիս 25 թարիլի մուգալլէլէնա մէ
իգթիլլէպալնա, էն սօն պիր միլլար
ֆրանքըն վաթսի, 1875 մարտ 1 տէ
իլլամ պուլաճագ իսէ տէ, մէքըր
միլլար, հէր պիր իքի երիւղ էլլէշ
միլլեօն ֆրանք օլմագ, վէ իշ պու 1873
յուլիս 3, վէ յուլիս 5 վէ օգոստոս 5
վէ ուսպտմեք 5 թարիլլէրինտէ հու-
րու իթմէք իւզըն, տէօր թաղսիտ
իւզըրինէ թէտիլլէ օլունաճագ տըր:
Պրանսա հիւքիւմէթի, էն սօն թաղ-
սիթ իլլէ պէրաթը, 1873 մարտ 2 տէն
իթիլլէպալնա, թէրաթիւմ իտէքէք կիւ-
ղէլլէլլէրի տալի Ալմանեա տէվլէ-
թինէ թէսվիլլէ իտէքէք տիր:

Իքիւնի մատտէ—1871 մայիս 10 թա-
րիլինտէ ագտ օլունան մուսհէտէյի
սուլհիեէնին էհալինի մատտէսինին իւ-
չիւնիւ ֆըրապընտա, 1871 հոկտեմ-
բեր 12 թարիլինտէ ագտ օլունան
մագալթալարընտա միւստէրիճ պու-
լունան աշքեամ, մատտէյի սապըգա-
տա պէտան օլունան թէսվիլլէթը հաղ-
ընտա տալի ճարի օլաճագ տըր:

Իւչիւնի մատտէ—Հալլէթլու Ալ-
մանեա իմէքալթօրու օլան Բըրուսիա
գըրալը, Պէրլիթ գաղաթը, վէ Վէր-
տիւն գալալաթը էթթաթը, իւշ քի-
լոմէթլու ուղուիլլէլլէնա գատար միւս-
թէսնա օլմագ չարթը իլէ, Արտէն վէ
վօղ վէ Մօրթալօղլէ վէ Մօղ նամ 4
էհալլէթին, յուլիսին 5 ինտէն իթի-
պալնէն, նիհաեթ տէօր թաղսիտ
մէօհիլլէ գաղթընտա քեարմիլլէն թալի-
լիլլէ օլունմաթը իլլէն, աաթըրինէ է-
վալիլլէ լաղըմէ իթաթը թահիլա իտիլ-
միշ տիր:

Վէրտիւն գալալաթը իւշ քիլոմէթ-
րօ մէսաճէ էթթաթը իսէ, իշ պու 1873
սեպտեմբերին պէշինտէն իթիլլէպալնէն

օն պէշ կիւն մէօհիլլէ գաղթընտա թալի-
լիլլէ գըլլէնաճագ տըր:

Թարիլի մէքըրէրէ գատար հաշ-
մէթլու Ալմանեա իմէքալթօրու օլան
Բըրուսիա գըրալը, Մէյտէն վէրտիւ-
նէ գատար օլան թալիլ, թալիլի
տաթէրի մագալթնտա իսթիլլէ իտէ-
պիլլէքէկի կիպի, նագլիլլէթ աաթէ-
րինէ իլլէն, Գուրլան վէ վաթն շէհր-
լէրինի տալի զապիլ իլէ, մէքըրէր շէ-
հրլէրտէ եաղըմ թապուր աաթէրէ
գատար մուսթաֆըզ աաթէրի իգա-
մէթ իթիլլէքէք տիր: Մէմուրինի տա-
թէրինէ, կէրէք վէրտիւնտէ վէ կէրէք
մէքըրէր թարիլի աաթէրի տալիլլէն-
տէ շիմիլլէ գատար թահիլլէ զապիլ-
տա պուլունան էհալէթլէրտէ հալիլ
օլտուղարը հուգուգու քէթաքեան
հալիլ օլաճագլար տըր:

Թարիլլէ աաթէրի տալիլլէնտէ պու-
լունան աաթէր, գաղալթանէլլէրի,
վէրտիւն իլլէպէրապէր թալիլլէ օ-
լունաճագ տըր:

Տէօրտիւնի մատտէ—Վօթ վէ Ար-
տէն վէ Մօրթա Մօղլէ վէ Մօղ էհա-
լէթլէրինտէ պուլունան Ալմանեա աա-
թէրինին, մէսարիլլէ վաղաթը, մէք-
ըրէր էհալլէթլէր թէմամէն թալիլլէ-
սինէ գատար Պրանսա ալիտ օլա-
ճագ տըր:

Քէլալիք, Վէրտիւն իլլէ, թարիլլէ
աաթէրինէ իքի գաղալթանէտէ պու-
լունան տաթիլլէն մէսարիլլէ, օրալա-
րէն թալիլլէսինէ գատար Պրանսա
թարաֆընտան թէսվիլլէ օլունաճագ
տըր: Վէրտիւնտէ պուլունաճագ ա-
սաթիր, իշպու մուգալլէլլէնին հիլլի
ագտընտա հէր նէ մըգտար իսէ, մըգ-
տարը մէքըրտէն նիհաեթ պին քի-
շի զիւստէ օլունաճագ տըր:

Պէլլիլի մատտէ—Պէլլիլի գաղա-
թըլա իւչիւնիւ մատտէտէ պէտան օ-
լունան էհալլէթլէր, Ալմանեա աաթէրի
թարաֆընտան թալիլլէ օլունաճագ-
տան սօնրա, վէրտիւնին թալիլլէսին-
նէ գատար խուսուսաթը աաթէրինէ-
տէ, հալը պիլթարաֆիտէ պուլունա-
ճագլարը վէ օրալարտա աաթիլլին
մուսթաֆաթընա լաղըմ կէլէն աա-
թիրի մուսթաֆըզտէն զիւստէ աա-
թէր իգամէ օլունամանաճագ տըր վէ
օրալարտա Պրանսա թարաֆընտան իս-
թիլլէքէքալթը ճէտիտէ ինչա օլունա-
մանաճագ վէ մէվլուտ պուլունան
իսթիլլէքէքալթար տալի թէվիլլէ իտիլ-
մէքէք տիր:

Ալմանեա աաթէրինին զապիլլէնտա
պուլունան էհալլէթլէր, վէ Պաթօրտա
հալլէթլու Ալմանեա իմէքալթօրու օ-
լան Բըրուսիա գըրալը թարաֆընտան
մէվլուտ օլան իսթիլլէքէքալթարտան
ֆաղա օլարագ եէնիտէն իսթիլլէքէքալթ
ինչա իթիլլէթլէքէքէք տիր:

Ալթընը մատտէ—Իշպու մուգա-
լլէլլէնա մէտէ միւստէրիճ օլան միլլա-
հիլաթըն տալի ինքաթը թաղսիլլէն-
տէ հալլէթլու Ալմանեա իմէքալթօրու
օլունաճագ գաղալլէն թալիլլէ օլու-
նան մահէլլէրի, թէքըր գապիլ վէ եա
թալիլլէ օլունմաեան մահէլլէրի թալի-
լիլլէ իթմէքէ հաղգ ու սէլահիլլէթի
պուլունագ տըր: Խօնթօ Պէրլին
5 մարտ 1873 Պրանսա էլլիսի
Պէրլին

ՍՈՆ ՀԱՎԱՍՏԱԼԵՐ
ԻՍԲԱՆԵԱ
Մատիտ, 1 ապրիլ
Իլլիլլէքէք էմիլ թարաֆտարալը,
թաղալարը Զեպըպ գալուրմագ տա
տըրլար:

և բոլոր գիւղացւոց բարեաց աղբիւրը կտրելու կըստառնայ, վերնալով, թէ յիշեալ իգիւղաքաղաքը թէ չըլակայ գիւղերը օր քան զօր բարիքներով զեղուն պիտի ճոխանան:

Խմբագիր տէր, թէ և նպատակնս այսքան երկարել չէր այսու ամենայնիւ գործը լաւ մը տեղեկագրելու համար հարկադրեցանք զիջանիլ, թէ և ասի վաճառականութեան բոլորովին ծաղկելուն չի կրնար նպաստել, գոնէ մէջ տեղէն խորհուրտ մը կը վերնայ, որն որ շատերուն կենաց և ընչից և ընդհմա պատուոյն ալ մեծամեծ վնասներէ զատ չափն ալ փճացուցած է և մեր ազգին գլուխը գտնուող մէկ հատիկ գոհարը կու գնէր որ առանց վնասելու օր ըստ օրէ աւելի չողողի:

Գրեթէ տարի մը սուս ուխտած էինք քաղաքիս մէջ պատահած ամէն մէկ դէպքերը, (որոնք որ մեզի կը պատկանին) մի առ մի նկարագրել ի շնորհս յառաջդիմութեան, սակայն երբ երկու նամակնիս լրագրաց մէջ կարգադրեցաւ, կարծեմ թէ մեծ տը պաւորութիւն պատճառեց, առաջին ուսումնասէր մասին վրայ և երկրորդ (չորպատկերուն վրայ), ուսումնասէր մասին վրայ ըսինք այո՛, վասն զի կը լսենք թէ ուրիշ քաղաքներ բնակող, այսինքն կեանքիս և յԱյնթապ պաշտօնը չարեանակիցներնիս եռանդուն պատանի և երիտասարդներ ընկերութիւններ կազմելով առաջ կը տանին, և հոս ալ թէ և կայ ճիւղ մը սակայն առայժմ ընդ . . . պահելու աւելի օգտակար կը համարենք մեզ, որովհետեւ գիտենք, որ չորպատկերնիս ամէն ճիւղն պիտի թափեն զնա տապալելու, սակայն չի պիտի կրնան, թէ որ չեմ սխալիր մէկը եղող քաղաքային հաստատուն է որ շատ դիւրին չէ զնա տապալել, այս բանով չենք ըսեր թէ ասոնք մեր նամակնի պտուղն է, քաւ լիցի, որովհետեւ խիստ լաւ գիտենք որ առաջնոց ալ շատ անգամ ասոր առաջարկութիւնը գուցէ հիմնադրութիւնն ալ եղած էր, այսու ամենայնիւ ասով մեծ գանձ մը վաստակեցանք որ այսօր կիրիւնցին կամ լաւ ևս Զաղձորցին բաւ կըսած է վայելի:

Գալով երկրորդ տպաւորութեան, այս հարուստները (չեմ կարծեր որ ուսումնական մը գոնէ գտնուի մէջը) երբ կարդացին լրագրիւնքը, խկոյն արտաքոյ կարգի ժողովը ըրին և այն թերթիւնէն վրէժնին սուսեղուն համար պատրուտեցին, որովհետեւ իրենց գործին չէր գար, և ինչքալ ալ մտածեցին գիտէ՛ք զմեզ գտնել և դանակոծել խեղճ մարդիկ թէ որ սխալ մը խօսած եմ, կամ տեղեկութիւն մը գրած եմ ինչո՞ւ չը հերքեցիք, ինչու պատասխան ան, դամ չէիք կրցեր տալ, մի կարծէք թէ թերթերը պատուե ու կրցիք նոքա անհետացնել անմահացուցիք դուք զանոնք, այո՛ ժողովուրդը համոզուեցաւ թէ դուք աղդին յառաջդիմութեան այնքան վնասակար մարդիկ էք (առաջադրութեամբ) զորոնք չէ՞ք կարծեր բացառութեամբ ըսինք այո՛, ունինք մէջերնիս ազգասէրներ ալ, չենք ուզեր դանոնք ալ միաներուն հետ ուրանալ ալ մէկիկ մէկիկ պիտի յիշենք զատենք զանոնք:

Քաղաքնիս երեք եկեղեցի ունենաւ, ու երեք ալ դպրոց ունենալը յայտնի է, Մայր եկեղեցւոյն դպրոցը արդէն գոց է շատ ատենէ ի վեր, յամթ թաղեցւոց որոնք չորպատկերուն ձեռքը խաղալիկ եղած են, թաղեցիք, այսինքն:

Քրն որոնք որ (սեռ բոլոր) և ջրարբւուր են, թաղերը կը բնակիւք արթնցէ՛ք, հերիք ալ գերի ըլլա՛ք հերիք ո՛չ ի. թ. և ո՛չ թ. և ո՛չ ալ Մ. Բ. չորպատկերները ձեզի կ'օգնեն, կը մեղքեն անոնք ձեր ապագան, մեղք մատաղ մանկանց, արիստ որ գերի էք, մտածեցէք անգամ մը որչափ ետ մնացած էք միւս թաղերէն, ի շնորհս յիշեալ ամիրայից, ինչ կը պակսի ձեզի, միթէ դրամ, ոչ երբէք, դատաւոր, ոչ ալ ինչ սէր միութիւն, այո՛ կը պակսին որովհետեւ ամիրային ձեռքը խաղալիկ էք, վասն զի դուք ձեր մանկանց ապագային հոգեւոր չափ բարոյական ոյժ չունիք, երկրորդ թաղն է Էօրէն և Շուշուրը սուսած. ասոնք թէ և եկեղեցի մը և դպրոց մը ունին սակայն աղքատիկ լինելովն չեն կրնար ըստ օրինի դատաւոր ունենալ և այս պատճառաւ է որ դպրոցը կամ լաւ ևս ուսումնասիրութեան պայծառ լոյսը չի կրնար ըստ օրինի յառաջդիմել. այսու ամենայնիւ գոհ ենք Էօրէնից որ թէ և փոքրիկ սակայն իրեւ ազատ և մեծ զգացողութեան տէր իրենց պատրուրը ըստ օրինի կը կատարեն, դժբաղդաբար մեծաւ մասամբ տգէտ ըլլալնուն բողոքականութիւնը կրցած է այս թաղերու մէջ մուտ գտնել. սակայն դարձեալ ուրախ եմք տեսնելով որ առանց տարածուելու օր քան զօր նշանակու վրայ է, գործեցէք սիրելիք գործեցէք, թէ և փոքրիկ սակայն Զաղձորի հարուստ չորպատկերուն դպրոցէն աւելի մեծ պիտի ըլլայ օր մը ձերինք, գործեցէք առանց դանդաղելու գիտեմք արդէն ձեր վաւերուն բնաւորութիւնն նա մանաւանդ աղքատ սիրութիւնը և քաջութիւնը. թէ որ քաջութեանն ու համար երբեմն պատակներ ընդունած էք, սակայն գիտեցէք որ այս պատկին չի պիտի հասնի, զորն որ պատմութեան անմահ էջերը պիտի կռակեն ձեր գլուխը, և յաւիտեանս յաւիտենից պիտի մնայ ձեր ճակտին վրայ և երախտապարտ պիտի թողուք ձեր զաւակները նա մանաւանդ հայրենիքի, որովհետեւ չի պիտի մոռնան անոնք թէ իրենց կենաց պատճառը դուք եղած էք և հայրենեաց քաջ արիւնքներ յարուցած էք տգիտութեան ամուր պատնէշը տապալելու համար, այո՛, ամեն օր գոհութեամբ պիտի յիշուին ձեր ազնիւ անունները:

Զաղձորի դպրոցին վիճակը ըստ մեզ գէշ չէ, և յառաջդիմութեան յոյս կուտայ թէ և, սակայն միւս կողմէն ալ մեծ վտիպի մը զնա տապալելու կըստառնայ, որովհետեւ հիմայ հոստեց Գոլունեան երկու եղբայր առնուաբար Ալէքսանեան և Թադէոսեան անուամբ ժողովուրդը երկու իրարու ներհակ դրութեան մէջ դրած են. Ալէքսանեան մասը բաւական ուսումնասէր անձեր ունենալուն համար, որն որ կրնանք ըսել թէ դպրոցին բոլորովին պաշտպանն են, դպրոցը մինչև հիմայ յետս կուտած չէ, սակայն այս մասը իւր կատարելութիւններով մէկատեղ չափ ալ պակասութիւններ ունի, օրինակի համար փոխանակ դիմադարձ մասը համոզելու և անոնց ամեն մէկ բարբարոսութեանց փոխարէն ինքը բարիք հասցունելու կուգէ զնա խըստութեամբ ընկճել, կընկճի թէ և օր մը, բայց ոչ Ալէքսանեանի ձեռքը, այլ նոյն իսկ Թադէոսեան կարծուած անձեր պիտի տապալեն զնա թէ կանոն թէ անագան, մենք կը կարծենք

թէ Թադէոսեան խաղաղութ մասը չի կրնար յառաջդիմել, այո՛ խաղաղութ կըսեմք, և իրենք ալ թող չի բարկանան, որովհետեւ Թադէոսեան մասին իբր գլուխ ճանչցող ող անձը և իւր իրաւախոհ Ն. Գերգաստեանը ամեն ատեն դպրոցը տապալելու ջանացած են. ամեն փոքրիկը դեռ տարի մը չեղաւ առաջին և կը թեալ կարծած անձերնուն դատաւոր գանակոծելուն, դատաւոր գանակոծել խիստ մեծ բան է, գուցէ իրեն ալ ծանրի նստէր ան. բայց Ալէքսանեաններուն խոհմուտ թիւնն էր որ բարձի թողի ըրաւ, թող չի կարծէ այն անձը թէ առանց վրէժխընդութեան կը մնայ, օր մը չէնէ օր մը Աստուած իւր հաւատարմը կարծածներու ձեռքովը իւր վրէժը պիտի լուծէ, դատաւոր գանակոծելը ոչ թէ քաջութիւն ալ անամթութիւն է. Զաղձորի դատաւոր ըստ մեզ անգին գանձ մ'է թաղեցւոց համար թէ որ յարգը կարենան գիտնալ, ասի մեք առաջնոց գրած էինք, ոչ երբէք կը զղջամք, և կարծեմ թէ ասկէ վերջն ալ զղջալիք չունիմք, ինչպէս որ հիմակունքն սկսած բարեկարգութիւնները կը ցուցնեն ինչ բնութեան և ինչ տաղանդի տէր մարդ ըլլալը. թէ որ պէտք եղածին պէս քաջալերութիւն գտնէ, ան ատենը պիտի տեսնեն թէ անձնասէր և հայրենասէր մարդուն տարբերութիւնը ինչ մեծ է եղեր, մեք խիստ լաւ կը ճանաչեմք զնա և անոր ազգին նա մանաւանդ հայրենեաց համար ունեցած սէրը, կուգէինք թէ և բարեկարգութեանց մէկ քանին յիշել, սակայն նամակնիս չեր կարելու աղաքաւ միմիայն. սա մէկը յիշենք, քանի որ Զաղձոր երկրորդ գիւղի ցերեկ կը ջանայ երկու իրարու հակառակ կողմերը ի մի ձուլելու, մինչև հիմայ կրած փորձառութիւններովը լաւ տեղեկացած է որ առանց սիրոյ և առանց միտաւորութեան ամեն ջանք ոչինչ է. ըստ ինձ շատ դժուար է աս սկսած գործը, այսու ամենայնիւ քանի որ հայրենասէր և անձնասէր անձի մը ձեռքէ ոչ երբէք գործ կազատի, գուցէ կարենայ լրացունել. երանի թէ անանկ ինչէր և Զաղձոր ալ հանդարտէր, այնպիսի ժամանակ մը որ ամեն կողմէ գոգցես իրեն բարեբաստութիւն կը խոստանան, ի շնորհս անխնի դատաւորին, գործէ ուրեմն ծերունիք վեհ գործէ ազնիւ բնութեանցը բերմունքը, և կիրիւնն ալ թող պանծայ որ ձեզի պէս զաւակներ յարուցած է իւր ապագան ապահովելու համար, իրաւունք ունիք ըսելու որ դուք ժամանակաւ կիրիւնէն հաղածուեցաք, այո՛ սակայն թէ որ բնութեանը զրոգ գէթ քանի մը տալիս ընկճեց, ասկէ վերջը պիտի դատաւարտէ և մահացունէ ոսորիներդ. պիտի պարտին անոնք մեծ սրտէդ նա մանաւանդ հայրենասիրութիւնէդ:

Իրոնականք բաւական մեծ աղբեղութիւն ունին մեծաւ մասամբ տգէտ ժողովուրդեան վրայ, մենք կը բաղձանք որ մեր քահանայը ուսումնական ըլլան հայրենասէր ըլլան և ան ատեն երանի թէ ասոր երկպառակը և ետապատիկը աղբեղութիւն ունենալին, սակայն արիստ որ մէկ հատ մը միայն ունինք, միւսները այնքան տգէտ ու նախապաշարեալ որ ըսելու անգամ կուտան իմ, այն մէկ հատն ալ ինչ կրնայ ընել, շատերը կըսեն թէ փառասէր է, ոչ երանի թէ բոլորն ալ անանկ փառասէր ըլլալին, յիշեցէք ապերախտ

ներ յիշեցէք թէ քանի անգամ կիրիւնը մեծամեծ փորձանքներէ ազատած է, իրեն քով աղքատին ու մեծատան քով խորութիւն կայ. ինչ կը պահանջէք ուրեմն եթէ ոչ հայրենասիրութիւն, ահա փորձը, հայրենեաց սիրոյն համար դատաւորութիւն ըրած չէ՛ երբոր պէտք եղեր է, հայրենեաց սիրոյն համար ամիսներով և տաւրիներով Սեբաստիա թափառած չէ՛, հայրենեաց սիրոյն համար տարիներով դատաւորներ իւր տունը պահած և անոր ամէն ծախսը հոգացած չէ՛, ինչ խնայերէ հայրենեաց համար, մանաւանդ կիրիւնցոց բարօրութեանը համար, դրամ թէ՛ աշխատանք, անձ, թէ պատուի, ըստ ձեր քմաց փառասէր է եղեր այնպէս չէ՛, երանի թէ դուք ամէնքդ ալ անանկ փառասէրներ և հայրենեաց համար նախանձախընդիրներ ըլլալիք, սակայն մարգարէ ի գաւառի իւրում պատիւ ունի ոչ, փորձն ալ ձեզի ցուցուց ասոր մեծ իրաւ ըլլալը, բայց դուք ալ խիստ լաւ գիտէք որ ձեր ամէն ջանքերը ոչ երբէք անոր փառքերը կրնան աղօտացնել ալ աւելի կը փայլեցունեն ըզնա, զմիւստ ալ մը թէ որ յաղբին մէջ ալ ինի իւր փայլը չի կորսնցունել, այսու ամենայնիւ չենք կրնար զնա բոլորովին արդար համարել ի հարկէ իբր հոգածին իւր յայնքանքներ ունի և գուցէ անալ քանի որ մարդ է իւր զգաստութիւնը կրնայ ունենալ:

Գալով առաջնորդնուս, այնքան անտարբեր է որ հաղիւ հաղ տարին մէկ կամ երկու անգամ կիրիւն կուգայ, Մանճիսու վանքը կարծեմ կիրիւնէն խիստ շատ հանգիստ կընէ կոր, որ է գէթ մէկ հատիկ յառաջդիմութեան համար ըրած ջանքը, այսու ամենայնիւ փառասիրութեան ալ չափը չի կայ թէ որ չեմ սխալիր կիրիւնայ ամէնէն առաջ անհրաժեշտ պէտքը ուսումնասէր առաջնորդն է Տէր Գասպար քահանային փառասէր է կըսէիք զենքը թէ անանկ եղած ըլլալ, փառասէր չէ առաջնորդնիս, ինչու քան չէք բողոքեք, սակայն իրաւունք ունիք ընելու որ անի ձեր մէկ գործին ալ չի խառնուիր, ամիրայներուն ուղածն ալ ան է ուրիշ ինչ պէտք է, անոնք կուգեն որ ինչոր ըսուի, ձերն իրաւ է այո չիտակ կը խորհիք ըսէ, այս բանով իշխանները բոլորովին պարսաւելու միտք չունիմք, գուցէ մէջը ուսումնասէրներ գտնուինք, դժբաղդաբար մեծ մտք տգէտ ու խիստ տգէտ են, ինչպէս որ վերն ալ յիշեցինք և այն թաղի դըպրոցներուն վիճակներն ալ խիստ լաւ կը ցուցնեն ինչպէս մարդիկ ըլլալին, երանի թէ ամենքն ալ գիտնալով ըստ տրամուրդն գործէին:

Իգական սեռի դատաւարութեան խնդիրը, խնդրոց կարգն անգամ անցած չէ դեռ կիրիւնցուց համար, ասոր վրայ երկարօրէն գրելու միտք ունէի թէ և սակայն նամակս կարգէ դուրս երկարելուն պատճառաւ առ այժմ այս չափս բաւական համարելով, կը խնդրեմ որ ներկայս բարեհաճիք գետեղել տգատախոս լրագրոյդ մէկ անկիւնը խոստանալով ասկէ վերջը ուրիշ տեղեկութիւններ ալ տալ ձեզ:

Տիգրան Կ. Արծուր